

CORSENDONCA

Corsendonk® bier

Pater zacht en donker

Agnus pittig en blond

P208832
ISSN 0779-5785
Trimestriël tijdschrift
27ste jaargang
januari - februari - maart 2008

v.u.: Roger Van Mierlo
Draiboom 4
2360 Oud-Turnhout

Kantoor van afgifte : 2360 Oud-Turnhout

VOOR AL UW FEESTEN

ALTA RIPA

Engelstraat 6 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/45.01.01

VERZEKERINGSKANTOOR

JAN AERTS

ALLE VERZEKERINGEN

Kerkstraat 27 2360 Oud-Turnhout
Tel. 014/42.30.92

© **CORSENDONCA** : Alle artikels overgenomen uit ons driemaandelijks tijdschrift moeten de vermelding "*Uit Corsendonca*" dragen, met de jaargang, nummer, pagina en de naam van de auteur.

Omslag: Jan Jozef Leppens ° 22 feuari 1917 + 27 mei 1940

CORSENDONCA

Voorwoord

Stilaan komt de lente weer in het land. Dit seizoen loopt als een golf van bloesems over het land. De vogels zingen nu al hun mooiste lied. Moet je zeker eens doen, bij het krieken van de dag, rustig in je tuin gaan zitten, en de wereld om je heen langzaam laten ontwaken in het eerste ochtendgloren. Het ontspant je en geeft je nieuwe kracht.

In Corsendonca is het ook lente. De meer dan bijzondere goede samenwerking – mag ik wel zeggen – doet onze vereniging bruisen van leven. Er wordt stevig gewerkt aan het archief: enkele duizenden dingen zijn al ingegeven in onze computerbestanden. Louis Cuylaerts, onze archivaris, is er in geslaagd om een archief op te bouwen om U tegen te zeggen, in samenwerking met verschillenden van onze actieve bestuursleden. Ons **documentatiecentrum** is van en voor onze leden. Voor onze leden staat ons archief dan ook altijd open elke dinsdagnamiddag. Je kunt er komen snuffelen of dingen komen opzoeken. Bij je opzoekwerk word je bijgestaan door één van onze medewerkers. Wij kijken nu al uit naar uw komst, je bent van harte welgekomen.

De stad Turnhout sloot in 2008 haar erfgoedconvenant af met de Vlaamse regering. Dankzij deze overeenkomst is de Turnhoutse **erfgoedcel** sinds 11 februari actief in de stad. Plotseling blijken ze ook interesse te hebben voor de naburige gemeenten Beerse, Vosselaar en Oud-Turnhout. Na enkele

CORSENDONCA

mislukte pogingen kreeg het erfgoedconvenant groen licht in de regering. De Vlaamse regering wilde een brede werking, zegt maar.

“Natuur en Cultuur aan de rand van ‘t land” is de leuze die aan de basis ligt van onze rijke Kempense identiteit. In de lijn hiervan, wil de erfgoedcel samen met u schrijven aan het verhaal van de Noorderkempen.

De erfgoedcel zal zich inzetten om het bestaande erfgoed in de vier gemeenten in kaart te brengen en te ontsluiten. Daardoor hopen we het brede publiek warm te maken voor erfgoed. De cel stelt zich op als katalysator voor publieksparticipatie. Bovendien zal de cel investeren in een uitgebreid netwerk van erfgoedactoren, zowel professionele als niet-professionele, om op die manier snel en efficiënt een grote expertise op te bouwen. De Erfgoedcel Turnhout is er voor iedereen die zich betrokken voelt bij ons gemeenschappelijk erfgoed. Samen ondernemen we een verrassende ontdekkingsreis naar onze eigen identiteit! Voor deze erfgoedcel heeft de stad twee nieuwe medewerkers aangetrokken, namelijk Jan Matthé en Nathalie Gagelmans.

Onze heemkundekring kijkt uit naar een goede samenwerking, maar benadrukt de eigenheid van ons bestaan. Het erfgoed uit onze regio kan rekenen op meer waardering, herkenning en erkenning. Welkom aan Jan en Nathalie.

‘Tijd en kalenders te kijk’, de eindejaarstentoonstelling in het Hofke, kon rekenen op enkele honderden bezoekers. Het was weerom de moeite waard. De tentoonstelling ‘Textiel, keramiek, Grafiek en Muziek’ die van 2 tot 24 februari liep in het hofke Van Chantraine was eveneens een succes. Hier is het bewijs nog maar eens geleverd dat het Hofke vele mogelijkheden van diverse aard en stijl biedt. Door de jaren heen is het Hofke van

CORSENDONCA

Chantraine een begrip geworden in onze regio. De bedenker van het Hofke, onze erevoorzitter Wim Van Hout, die tevens de eerste voorzitter was van deze vereniging, evenals huidig voorzitter en boegbeeld van toerisme Oud-Turnhout, de heer Jan Aerts, mogen meer dan terecht fier zijn.

Van 7 maart tot 13 april loopt in het Hofke de tentoonstelling ‘**De stadsschilders van Kinshasa**’. Een aanrader! Een andere cultuur gezien door de ogen van de plaatselijke kunstenaar: een niet te missen tentoonstelling.

‘**Wat doe jij op 13 april?**’ Dit is de slagzin op de folder ‘erfgoeddag’. In samenwerking met de gemeenten Beerse, Vosselaar, Turnhout en Oud-Turnhout wordt er gezamenlijk gewerkt aan deze erfgoeddag. Het thema ‘Wordt verwacht’ biedt een waaier aan mogelijkheden. In Beerse mag je het volgende verwachten: ‘Van moederhuis naar gemeentehuis’ Waar nu de nieuwbakken papa’s en mama’s trots hun pasgeborene komen aangeven, was vroeger de plaats waar geboren werd. Onze bevriende heemkundekring De Vlierbes richt die dag een familiedag in. En om 14 uur is er een wandeling ‘De Vlimmerse Riviera’.

Muzikale leden kunnen hun hartje te Vosselaar ophalen. Om 15 uur is er in de Onze Lieve Vrouwekerk een uniek concert, dit met de benaming: ‘Modern publiek voor eeuwenoud muziekinstrument’. U komt er alles te weten over wat een orgel allemaal kan.

In het erfgoedhuis (het stadhuis op de Markt) is er een tentoonstelling ‘Van dwarsliggers en andere binken.’ Overal ter wereld zijn mensen in verwachting. Wist je dat de gasthuuszusters hun 400ste verjaardag vieren? Dit en nog veel meer ... te zien op deze tentoonstelling.

CORSENDONCA

Het begijnhofmuseum, het nationale museum van de speelkaart, het natuurpunt museum en het Taxandria museum zetten die dag hun beste beentje voor. Onder het thema 'alles moet sneller' geeft de historische drukkerij aan de Steenweg op Mol te Turnhout een beeld van de drukkerij in de 19de eeuw. Utopolis verwacht je voor het festival 'Open doek.' Eén van de thema's van het festival is 'on the move' of: wat zijn de verwachtingen van migranten en immigranten.

In onze gemeente Oud-Turnhout kan je terecht in het bezoekerscentrum. Hier is het thema 'Wordt verwacht: heidelandschap'. Wandelingen om 10 en 14 uur brengen je op de plaatsen waar eens heide was. Dankzij Europese steun werd een herstelprogramma gestart. De eerste resultaten zijn al veelbelovend. Wil je er meer over weten moet je er zeker bij zijn die dag. In het bezoekerscentrum loopt de tentoonstelling 'Stille waters, woeste gronden.'

De Sint-Bavokerk, gisteren, vandaag en morgen. Veel mensen denken dat de kerk louter een gebouw is. Dit komt omdat door de geschiedenis heen de nadruk lag op het gebouw. Toch heeft dit helemaal niets te maken met wat in de bijbel bedoeld wordt. Het woord 'kerk' komt van het Griekse woord 'Ekklesia'. Het betekent letterlijk 'diegenen die geroepen zijn', of bij elkaar geroepen zijn. Het gaat dus niet over het gebouw, maar om de bijeenkomst van Christenen. Deze ontmoetingsplaats is in elk dorp onmiddellijk te herkennen door de in het landschap herkende opvallende toren.

Onze kerk Sint-Bavo met haar toren uit het begin van de 14de eeuw heeft één van de oudste gotische torens uit de Kempen. Ook onze kerk is steeds een ontmoetingsplaats geweest, gisteren, vandaag en morgen ... indien deze muren eens spreken konden.

CORSENDONCA

Op Erfgoeddag, zondag 13 april, willen we onze kerk eens anders open stellen. Rondleidingen om 11, 13, 15 en 17 uur, met bezoek aan de toren en de sacristie.

De verborgen kerkschatten. Door de eeuwen heen bezit onze kerk een indrukwekkende collectie, een unieke verzameling, door onze voorouders aan ons nagelaten. De Sint-Bavokerk bezit echt pareltjes uit een ver verleden. Een lust voor het oog. Zondag stellen we ze graag ten toon.

Kerkgemeenschap vandaag. Gelovig zijn en dit verder dragen, is vandaag niet enkel de taak van de priester alleen. In een enthousiaste sfeer tonen we u graag de verscheidenheid van de vele helpende handen. Je kunt er ontdekken wat christen zijn vandaag te betekenen heeft.

Kijk om je heen, kijk naar jezelf. Blik in de toekomst. En je voelt aan, dat we er zijn voor elkaar. Een vorm van gelovig zijn, geloven in elkaar, het zijn ... De kerk maakt niet de mensen, mensen maken de kerk. Elke generatie in haar taal, morgen anders dan gisteren, maar steeds weer samen. De toekomst begint vandaag, de toekomst ben ... jij.

Niet te missen dus 'Erfgoeddag zondag 13 april 2008'.

Noteer alvast in uw agenda **10 en 11 juli 2008**. In de nacht van 10 op 11 juli 1941 viel een Poolse bommenwerper neer te Rhoode. In de planning is voorzien dat er drie van de zes families van nazaten van deze Poolse bommenwerper dan een bezoek brengen aan Oud-Turnhout. Deze families komen uit Australië, Canada en Engeland. Door niet aflatend en intens spuurwerk van Herman Van Eyndhoven, onze specialist tweede wereldoorlog, zijn we in het bezit van een foto waarop zowel het gecrashte vliegtuig als alle inzittenden voor komen. We herdenken dat weekend drie plaatsen met gecrashte vliegtuigen

CORSENDONCA

uit de tweede wereldoorlog. We denken hardop aan een monument op deze drie plaatsen, en in de toekomst een fietstocht langsheen deze sites.

Tijdens de volgende zomer hebben we weerom de jaarlijkse **fotozoektocht**. Deze zoektocht in samenwerking met KWB, toerisme Oud-Turnhout en onze heemkundekring Corsendonca is een zomerse parel. Jaarlijks kent deze formule succes, en steeds gaat de opbrengst naar een goed doel. Door middel van enkele historische vragen brengen wij u jaarlijks iets bij over de rijke geschiedenis van ons dorp.

Achter de schermen werken we aan de voorbereiding van onze volgende publicatie **'Oud-Turnhout en zijn verleden 5'**. Dit boek over diverse thema's:

'Primus Jacobus Bosch' een Oud-Turnhoutenaar geboren in 1738. Wij hebben hem al lichtjes toegelicht in ons boek 'Van AA tot Zweep'. Deze man verdient meer dan alleen een straatnaam. Onze medewerker Marc Berrens graaft in het verleden van Jacobus Bosch, en geeft het hele levensverhaal weer van deze merkwaardige man.

De firma 'Leemans Metalurgie': het zegt u nu waarschijnlijk nog niet veel, maar na de uiteenzetting door Louis Cuylaerts zal alles duidelijk worden. Want hier ergens in Oud-Turnhout is ooit de start gegeven van de huidige metallurgie te Olen. Een apart verhaal.

Het oorlogsverleden, en in het bijzonder de geschiedenis rondom de 'grote oorlog' is een kolfje naar de hand van Ludo Van Wuytswinkel. Hij is het brein achter de meer dan geslaagde reis op 11 november afgelopen jaar. Hiervan krijg je in verleden 5, een uitgebreid reisverslag.

CORSENDONCA

Mensen worden gelukkig steeds maar ouder, ook in Oud-Turnhout. Sinds het bestaan van onze gemeente hadden we in de 19de eeuw geen enkele eeuweling. In de 20ste eeuw kende onze gemeente drie inwoners die de kaap van de honderd hadden bereikt. Nu in 2008, tellen we al 4 eeuwelings, dus om de twee jaar eentje. Hun levensverhaal, hun wijsheid voor u gesprokkeld en vergaard in ons nieuwe aankomende boek.

In 2009 heeft onze gemeente iets te vieren. Op 24 juni 1859 werd te Oud-Turnhout de allereerste gemeenteraad gehouden. Dit was de start van de nieuwe bruisende gemeente **'Oud-Turnhout'**. Dit laten we niet zomaar ongemerkt voorbijgaan. Onze heemkundekring werkt al enkele jaren aan het boek 'Oud-Turnhout en zijn bestuurders'. Wie waren onze bestuurders en wat hebben ze voor ons verwezenlijkt. Wij zetten het voor u even in de verf. Niet wat ze zeggen, maar wel wat ze hebben gedaan voor ons. Dit boek wordt verwacht einde 2009.

Verder moet je nu al zeker vrijhouden **18, 19, 20 september 2009**. Voor dit weekend wordt er een grootse evocatie voorbereid. Johan Dirks, die al eerder 'de slag van Turnhout', 'de Boerenkrijg' te Herentals, de feestelijkheden te Baarle-Hertog en '1000 jaar Olen' heeft geregisseerd, is aangezocht om voor onze gemeente dit feestweekend te organiseren. Het wordt een historische wandeling met diverse gebeurtenissen uit het verleden van ons dorp. Later komen we hierop nog meer dan uitgebreid terug. Weer of geen weer: het zal dan schitteren boven Oud-Turnhout.

We laten net zoals **150 jaar** geleden voelen dat er eens een einde is gesteld aan de stiefmoederlijke behandeling door de stad Turnhout. Oud-Turnhout leeft en het is er dankzij die onafhankelijkheid goed leven en vertoeven, zonder nog te

CORSENDONCA

spreken over de diverse fiscale voordelen van opcentiemen en personenbelasting in ons eigen dorp.

Na de eerste gemeenteraad in juni 1859 klonk het zo in deze eerste raadszitting: (citaat uit de notulen van de gemeenteraad): Dit ondertekend door de burgemeester Frans Van der Beken-Pasteel, Jacobus Van Dael, Adrianus Stijnen, schepenen, Wilhelmus Mathé, Joannes Borghs, Joannes Driesen, Jan Wouters, brouwer Jan De Proost, Joannes Clymans, raadsleden en Petrus Diels, gemeentesecretaris.

De vergadering roept uit met hartsdrift: Leve de Koning, Leve de gemeente Oud-Turnhout, Leve de Burgemeester, Leve de gemeenteraad !!!

En zo willen we het ook nog horen over meer dan 20 jaar !!!

Jan Sels
Voorzitter

CORSENDONCA

Wachtmeester Jan Leppens

van het Derde Regiment Lansiers
in Zonnebeke gesneuveld en begraven in mei 1940

Door Roger V. Verbeke, ereluitenant-kolonel Infanterie
December 2006

Wachtmeester Jan Leppens, uniform met witte kraagschildjes als Lansier. Foto in bezit van familie.

CORSENDONCA

Inleiding

In 1973 wees vriend André Deseyne de grafsteen van Jan Leppens aan en bezorgde enige notities over mei 1940 voor mijn bijdrage in het tijdschrift van Iepers Kwartier.

In 2005 vroeg Franky Bostyn informatie omtrent de spoorweg in 1940. Ik herinnerde me feiten uit mijn jeugd in Moorslede-Passendale en besloot over het 3de Regiment Lansiers (3L) te schrijven. Bij het sturen van nieuwjaarskaarten zag ik de plaatsnaam Oud-Turnhout in het adres van schoolvriend Ward Moelans. Op mijn vraag legde hij contact met de familie Leppens en de heemkundige kring Corsendonca. Etienne Delannoo zocht en vond in Brussel rapporten over het regiment.

Met de hulp van velen kon ik op papier brengen wat ik wou meegeven: gegevens over het korte leven en het sneuvelen van wachtmeester Leppens, meteen over de verdiensten van het restant van het 3L dat met 300 man nog elf uur weerstand bood op de laatste gevechtsdag.

Deze bijdrage is aan de hand van informatie die ik tot op heden kon lezen en horen. Graag ontving ik aanvullingen en verbeteringen: vanuit de familie, vanuit Oud-Turnhout, vanuit Zonnebeke ...

Op 11 november 2006 kreeg ik op het ereperk de kans aan Zonnebeke de figuur wachtmeester Leppens voor te stellen. In bijzijn van zijn familieleden was dit een ontroerend moment.

CORSENDONCA

Jan Jozef Leppens

Jan Jozef Leppens werd geboren op 25 februari 1917, in Oud-Turnhout op het gehucht Oosthoven. Hij was het tweede kind van landbouwer Petrus (of Pieter) Leppens (1887-1953) en huisvrouw Maria Hubertina Maes (1896-1979). Het echtpaar had in Oud-Turnhout vijf kinderen:

[1] **Pieter Jozef**: geboren in 1914, bediende, gemobiliseerde in 1939-1940,

krijgsgevangene tot in 1941, intussen besmet met TBC, overleden in 1945;

[2] **Jan Jozef**: 1917-1940, hier verder behandeld;

[3] **Maria Constantia**: geboren in 1920, onderwijzeres, thuis besmet met TBC, overleden in 1951;

[4] **Jan Louis**: geboren in 1922, onderwijzer en schoolhoofd in Oud-Turnhout, overleden in 1999;

[5] **Maria Josepha**: geboren in 1929, onderwijzeres, weduwe in Ranst.

Jan Leppens was leerling aan de gemeentelijke lagere school in zijn geboorteplaats, daarna aan de Sint-Victorschool (van de Broeders van Liefde) in het nabije Turnhout. Zijn moeder vertelde nog in 1958 dat Jan actief was in de jeugdbeweging, in culturele organisaties en sportverenigingen. Na de humaniora kwam hij in militaire dienst met de militieklas 1937, die vijf maanden vroeger dan voorzien opgeroepen werd. De twintigjarige werd ingelijfd in het gemotoriseerde 3L, in Brasschaat in het kwartier op het gehucht Maria-ter-Heide, in de volksmond Brasschaat-Polygoon. Op een foto van juli 1937 zit hij op de eerste rij van een peloton rekruten.

Jan Leppens (midden) in het gemotoriseerde 3de Lansiers. Foto in bezit van de familie.

3de Regiment Lansiers

Het 3L had zijn paarden moeten afstaan en was sinds 1937 helemaal gemotoriseerd. Op papier bestond het in 1939 uit een staf en een stafeskadron (samen 119 man), twee staven voor een groep (telkens 82 man), vier eskadrons fuseliers (telkens 187 man), twee eskadrons "tuigen" d.w.z. zware wapens (telkens 191 man) en een eskadron "pantserauto's" d.w.z. gepantserde rupsvoertuigen (71 man). In vredetijd had het daarbij een schooleskadron voor de opleiding van reserveofficieren en reserveonderofficieren, actieve onderofficieren en brigadiers.

Het regiment moest 1484 man tellen: 50 officieren, 107 onderofficieren (meestal wachtmeesters), 1327 brigadiers en soldaten.

Dergelijk regiment moest heel mobiel zijn. Daaruit volgde het grote aantal voorziene voertuigen: 274 motorfietsen met zijspan (voor bepaalde taken vervangen door tricars), 230 motorfietsen, 105 auto's o.a. vrachtwagens en bestelwagens (soms opgeëiste wagens), 18 trekkers voor licht kanon of caisson, 6 lichte tanks (T15, met zware mitrailleur) en 4 tankjagers (T13, met antitankkanon). Als embleem droegen ze een doodshoofd met twee gekruiste beenderen.

De mankracht van dergelijk regiment was duidelijk kleiner dan van een infanterieregiment (3625 man) maar de vuurkracht was enorm: 16 mitrailleurs en nog 6 zware mitrailleurs, 52 mitrailleurgeweren, 4 antitankkanonnen 47 mm op T13 en 8 getrokken antitankkanonnen zelfde kaliber, 12 granaatwerpers D.B.T. (Denys, Bertrand, Troisfontaine), karabijnen en pistolen.

CORSENDONCA

Poort kwartier 3de Lansiers in Brasschaat. Prentbriefkaart.

Wachtmeester Leppens

Jan Leppens ging in mei 1937 in militaire dienst. In het schooleskadron 3L werd hij opgeleid tot brigadier en daarna tot wachtmeester, gelijkwaardig met korporaal en sergeant. Begonnen als dienstplichtige kreeg hij het statuut van beroepsonderofficier. Hij had het stamnummer 141/27 106, de 141 staat voor het 3L.

In 1939-40 behoorde hij tot het 2de eskadron in de 1ste groep van het regiment. Dit was een eskadron fuseliers-motorrijders: 4 officieren, 11 onderofficieren onder wie 8 wachtmeesters, 22 brigadiers en 150 soldaten.

Hij stond aan het hoofd van één van de twee gevechtsgroepen (nu secties) in het 2de peloton. Zo was hij verantwoordelijk voor twee mitrailleurgeweerploegen (d.w.z. 4 MG's) en een ploeg fuseliers-grenadiers, telkens met hun motorrijders.

CORSENDONCA

Leppens woonde vanaf maart 1939 officieel in Brasschaat. Hij was toen 22 jaar en ongehuwd.

Mobilisatie 1939-1940

Het regiment werd op 25 augustus 1939 op oorlogsvoet gebracht, d.w.z. op volle sterkte. Het verliet op 30 augustus zijn garnizoen sinds 1929.

Gedurende de mobilisatiemaanden organiseerde het verschillende defensieve opstellingen aan de grenzen: eerst in Henegouwen, daarna in Limburg en na een maand speciale opleiding weer in Henegouwen. Heel die tijd was het losgemaakt van de 1ste Cavaleriedivisie waartoe het organiek behoorde.

Lansiers op motorrijders. Prentbriefkaart.

CORSENDONCA

Veldtocht 10-24 mei 1940

Op vrijdag 10 mei 1940 verlieten de eskadrons de omgeving van Mons en reden naar Hannut. 's Anderendaags stelden ze zich op achter de Grote Gete, ten noordoosten van Tienen.

Op 12 mei konden ze Duitse aanvallen afslaan, ook op 13 mei maar er waren Duitse infiltraties. Daarom kwam in de avond het bevel terug te trekken. In de nacht van 13 op 14 mei volgde een moeilijke terugtocht, weer met verliezen.

Op 14 en 15 mei waren de restanten verzameld in de kantonnementen Nederokkerzeel en Erps-Kwerps, achter de Dijle. Het regiment had in de twee vorige dagen veel mannen verloren, veel voertuigen en wapens. Na de reorganisatie bleef de staf van het regiment met één groep van drie eskadrons: 1ste en 2de met fuseliers, 3de met zware wapens.

Op 16 mei reed die 1ste groep naar Zaffelare voor een nieuwe opstelling, na de Nederlandse capitulatie. De rest van het regiment was op weg naar Frankrijk voor een nieuwe samenstelling.

Vanaf vrijdag 17 mei stond het gereduceerde regiment op de noordelijke flank opgesteld: eerst achter de Moervaart en 's anderendaags bij Axel in Zeeland. Op 19-20-21 mei in Boerengat (ten westen van Terneuzen) aan de Westerschelde, op 22 en 23 mei in Schoondijke (ten zuiden van Breskens). In die dagen waren enige verliezen door bombardementen en beschietingen. De verslagen vermelden geen gevechten.

Op 24 mei kwam vanuit Frankrijk het gereorganiseerde 5de eskadron fuseliers-motorrijders in Schoondijke aan, versterkt met een peloton mitrailleurs. 's Avonds kreeg het regiment het bevel om samen met de eenheden van de nieuwgevormde 2^{de}

CORSENDONCA

Cavaleriedivisie zuidwaarts te rijden, omdat die flank bedreigd was door de Duitse overschrijding van de Leie bij Kortrijk.

Gevechten in Geluwe op 25 en 26 mei 1940

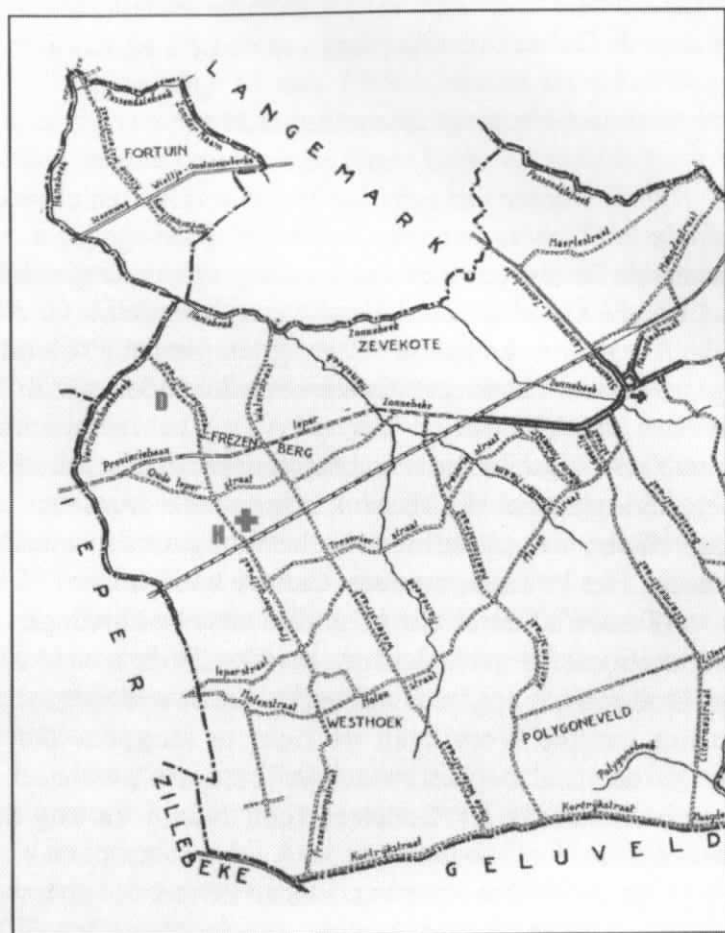
In de morgen van zaterdag 25 mei was het regiment via Dudzele en Torhout aangekomen in Elle, een gehucht van Kortemark. De divisie moest een verdediging gaan organiseren bij Dadizele-Geluwe. Het 3L was verantwoordelijk voor de zuidelijke ondersector waarin ook een groep van het 1ste Lansiers opgesteld werd. Het moest meteen contact houden met Britse eenheden bij Wervik.

Om 14 uur kwamen de gemotoriseerde groepen op de aangeduide plaatsen. Het 3L schikte de drie eskadrons fuseliers naast elkaar, de mitrailleurs en lichte kanonnen stonden verdeeld. Het 1ste Lansiers moest Geluwe houden.

Tussen 17 en 22 uur volgden Duitse beschietingen en bombardementen, met herhaalde aanvallen. In de avond kwam geen Britse aansluiting maar wel een Belgische wielrijdersgroep om het gat tot Wervik en de Leie te stoppen. De 2de Cavaleriedivisie meldde zware verliezen aan personeel en materieel, vooral bij Geluwe. Toch mocht ze nog niet terugtrekken.

Vroeg in de morgen van zondag 26 mei volgden weer Duitse beschietingen en aanvallen. Om 06.45 uur kwam het bevel voor de terugtocht van de restanten van het 3de en 1ste Lansiers. Zoals voorgeschreven trokken ze terug naar de voertuigen. Daarna reden ze over Beselare en tot achter de spoorweg Roeselare-Ieper in Zonnebeke.

CORSENDONCA

- ✚ vindplaats J. Leppens
- || huis H. Hutse
- ▣ hoeve Delva

Zonnebeke 1940. Naar kaart in *Dit is West-Vlaanderen, 3de Deel*. Brugge, Flandria, 1962.

CORSENDONCA

Het 3L had in Geluwe aanzienlijke verliezen: ongeveer 20 doden en 50 gewonden, ongeveer 200 krijgsgevangenen en afgedwaalden. Samen de helft van het al gehalveerde regiment.

Gevechten in Zonnebeke op 26 en 27 mei 1940

Op zondag 26 mei volgde om 10.15 uur de opdracht om 5 km achter die spoorweg te verdedigen, vanaf Zonnebeke tot voor Ieper. Sinds vrijdag 24 mei stond die spoorweg vol lokomotieven, personenrijtuigen en beladen goederenwagens. Aan de overweg in de Frezenbergstraat was een opening van ongeveer 3 meter. Die was om eigen troepen door te laten naar hun nieuwe opstelling, anderzijds trok die opening Duitse aanvallers aan.

De bevelhebber van het 3L beschikte over een 300 overblijvenden van zijn 1ste groep en ongeveer 150 man van de 2de groep van het 1ste Lansiers. Ze hadden al twee nachten niet geslapen maar gelukkig bleef het goed weer. Tegen de oprukkende Duitse 18de Infanteriedivisie uit Silezië had luitenant-kolonel A. Dugardin weinig grote middelen: 2 mitrailleurs en 9 mitrailleurgeweren, 1 kanon 47 mm voor spring- en antitankgranaten, 4 pantservoertuigen met hun bewapening.

Om 11 uur kreeg hij zijn strikte orders van de 2de Cavaleriedivisie. Daarbij was een dubbele toezegging: aflossing door infanterie en kantonnement bij het Bos van Houthulst.

Vanaf de middag stonden de twee groepen Lansiers onder de bevelen van de 1ste Infanteriedivisie, met hoofdkwartier in Oostnieuwkerke.

CORSENDONCA

Opstelling

In de middag werd de verdediging georganiseerd met een post aan elke overweg.

Post 1 aan de Meenseweg (Kruiskalsijde, Hell Fire Corner, nu rotonde) met één T13

en één T15 en andere elementen van het 1ste Lansiers.

Post 2 achter het Begijnenbos met twee mitrailleurgeweren en één getrokken licht kanon.

Tussenpost 500 m oostwaarts, aan de (Oude) Bellewaardestraat, met één mitrailleurgeweer.

Post 3 aan de Frezenbergstraat, met de opening tussen de spoorwagens, met twee pantsers T15 en met twee mitrailleurgeweren van het 3L.

Post 4 aan de weg Zonnebeke-Ieper bij de Brieke (nu rotonde op 1 km ten westen van de dorpskom), met twee mitrailleurs en vier mitrailleurgeweren, verdeeld over drie steunpunten van het versterkte 5de eskadron van het 3L.

De motorfietsen stonden op een bepaalde afstand gecamoufleerd opgesteld in de verwachte rijrichting. De commandopost van de groep 3L was in de boerderij Delva, ten noorden van het kruispunt Frezenberg aan de weg Zonnebeke-Ieper. Die van de groep 1ste Lansiers was op de Verloren Hoek (Ieper).

CORSENDONCA

De hulppost van het 3L was ingericht aan de Roeselarestraat bij Bridge House Cemetery. De commandopost was in Sint-Juliaan, op 3,5 km achter de spoorweg.

In Zonnebeke en oostwaarts aan die spoorweg was het 31ste Linieregiment opgesteld, een Luiks regiment van tweede reserve.

Gebeurtenissen op 26 mei

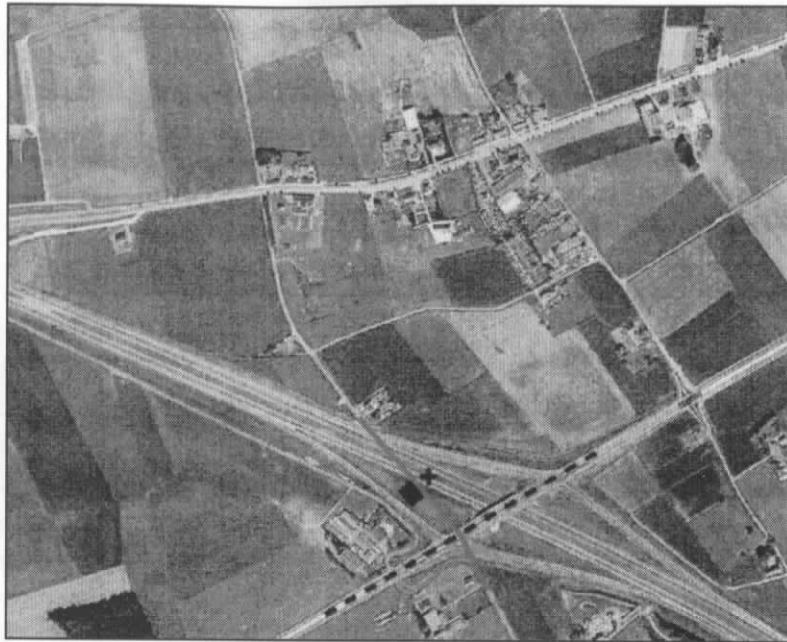
Om 16 uur moest het 3L een vekenningselement uitsturen naar de weg Geluwe-Ieper. Die patrouille ontmoette tegen 18 uur Duitse verkenners op de weg van de Zandberg naar de Westhoek en de overweg Frezenberg. Intussen was omstreeks 17 uur bericht gekomen dat het versterkte Motorbataljon van de Ardense Jagers een dwarsstelling zou komen inrichten aan de weg Langemark-Zonnebeke, front naar Ieper. Voor de Lansiers was dit weinig geruststellend, ze begrepen dat ze de Belgische flank vormden.

Tussen 20 en 22 uur vernam de bevelhebber van het 3L dat Franse gemotoriseerde troepen aan de oostkant van Ieper aankwamen: eerst stonden er aan de Kruiskalsijde, daarna kwamen zware tanks bestemd voor Post 3, tenslotte zou een Franse lichte gemechaniseerde divisie komen om de sector Zonnebeke-Ieper te verdedigen want er waren al Franse verkenningen. Hij geloofde er niet veel van.

Intussen kwam geen antwoord op zijn vragen van 's middags aan de overkoepelende 1ste Infanteriedivisie. Daarop besloot hij zoals voorzien aan de spoorweg stand te houden. Even na middernacht gaf hij zijn orders in die zin.

CORSENDONCA

- Frezenbergstraat (toen doorlopend)
- - - Spoorweg (nu vervangen)
- ◆ huis Henri Hutse
- + vindplaats J. Leppens

Frezenberg 2006. Bijgewerkt fragment uit *Aeroatlas West-Vlaanderen*
– *Het zuiden van de provincie*. Tielt, Lannoo/Gemeentekrediet, 1997.

CORSENDONCA

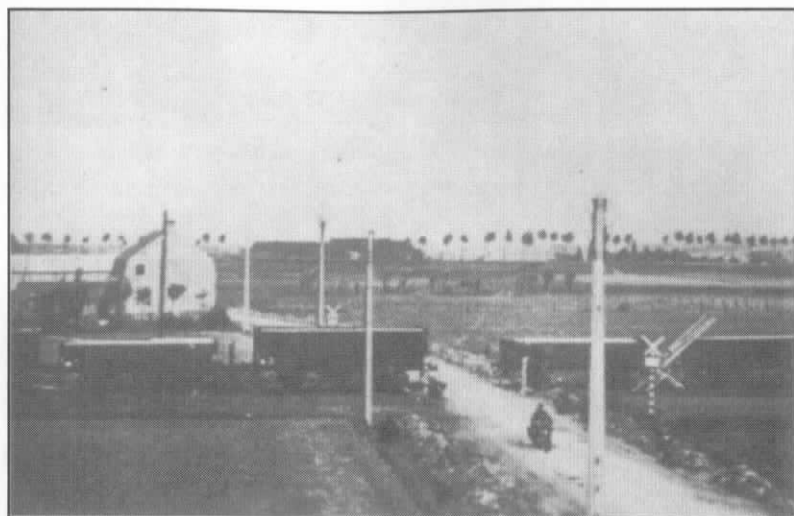
Gebeurtenissen in de nacht 26/27 mei

Voor en na middernacht infiltreerden Duitse infanteristen: ze kropen onder de wagons door en tussen de posten in. Met hun machinepistolen (mitraillettes) schoten ze op de opgestelde ploegen achter de wapens. Dat flankvuur verraste sommige lanseniers en er ontstond enige verwarring, o.a. aan de Brieke.

Vanaf 01.15 uur stonden de Lansiers onder het bevel van de 15de Infanteriedivisie want de meeste troepen bij Passendale behoorden tot die divisie. De generaal beval telefonisch aan het 3L zich ter plaatse op te offeren en meteen inlichtingen te bezorgen omtrent de vijandelijke bewegingen.

Omstreeks 03 uur was het rustiger geworden aan de spoorweg. Aan de Kruiskalsijde en bij het Begijnenbos waren Fransen opgesteld, de sterkte was niet bepaald. Even later mochten de elementen van het 1ste Lansiers, die zwak bewapend waren, de Post 1 en de Post 2 verlaten. Ze vertrokken om in de reserve geplaatst te worden. Toch moest één tankjager T13 en één lichte tank T15 in Sint-Juliaan blijven. (In dezelfde nacht verlieten allerlei Britse vaartuigen hun havens om in Duinkerke troepen te gaan evacueren naar Engeland.)

CORSENDONCA

Spoorweg met overweg Frezenberg. Foto uit *Die 18. Infanterie-Division*. Zie bibliografie.

Gebeurtenissen op maandag 27 mei

Om 05 uur was de Duitse infanterie al bedrijvig, zoals gewoonlijk. Verkenners kwamen tot bij de posten, groepjes kropen onder de wagons door en infiltrerden tussen de posten die ze al hadden gesitueerd.

Compagnies van het Duitse 51ste Infanterieregiment (18de Divisie) vielen de post bij de open overweg bij de Frezenberg aan. Deze Post 3 lag op een dominerend punt op de rechterflank van de Belgische opstelling sinds Post 1 en 2 in handen van Fransen waren. De karabijnen en mitrailleurgeweren, dracht 400 en 600 meter, konden de tussenruimten niet dekken. De twee mitrailleurs stonden bij de Brieke, op 1500 meter.

CORSENDONCA

Op Post 3 was het eskadron van kapitein-commandant A. Bogaert opgesteld. Dit 2de eskadron had in Geluwe niet zo veel verliezen als het 1ste maar toch was de getalsterkte en de bewapening fel uitgedund. Van de drie pelotonscommandanten bleef alleen de Antwerpse reserveonderluitenant M. Van den Abeele. Wachtmeester Jan Leppens was chef van een gevechtsgroep met nog één mitrailleurgeweer Browning FN model 1930.

Om 05.35 uur was de post in de rug bedreigd door een geïnfiltreerde patrouille die zich genesteld had in een boerderijtje ten noordoosten van de overweg. Er werd heen en weer geschoten. Wachtmeester Leppens kreeg een kogel in het hoofd, waarschijnlijk toen hij naar zijn mannen toeliep. Zijn lichaam lag tegenover het (verdwenen) huis van schaapherder Henri Hutse: dichtbij de (verdwenen) spoorweg, aan de (toen doorlopende) Frezenbergstraat.

Om 07 uur waren de aanvallers de spoorweg voorbij en vorderden noordwaarts, gebruik makend van machinepistolen en lichte kanonnen. Ze nestelden in de boerderij bij de overweg en vormden een bedreiging tussen Post 3 en de tussenpost rechts. De tegenaanval, om 07.20 uur door de twee aanwezige pantservoertuigen T15, werd door automatische wapens en artillerievuur gestopt. De posten moesten wijken om niet ingesloten te worden, ongeveer 1200 meter naar de grote weg Zonnebeke-Ieper, naar een opstelling over 3 km tussen Hanebeek en Verloren Hoek.

Na 08 uur nam de Duitse aanval in kracht toe en op een breder front, met artilleriebeschietingen en inzet van talrijke lichte kanonnen. De bevelhebber van het 3L kreeg de aangevraagde artillerievuren niet.

CORSENDONCA

Tegen 09 uur hadden de Lansiers weer moeten wijken maar de officieren stelden ze op ter hoogte van de hoeve Delva met de commandopost van de majoor, op een lijn 400 meter ten noorden van de grote weg, op een front van 2 km breed. Het hoofdkwartier van de overkoepelende divisie beloofde versterking door een eskadron van het 2de Regiment Jagers te Paard (feitelijk fuseliers op motoren).

Vanaf 10 uur kwamen eindelijk de gevraagde artillerievuren ten zuiden van de grote weg, op de aanvallers. Er was verbinding met het 31ste Linieregiment in Zonnebeke en met de Fransen bij de Potyze.

Om 11 uur volgde het telefonische bevel: met het aankomende eskadron, versterkt met twee pantsers, een tegenaanval op zetten. Intussen vorderden Duitse compagnies ten oosten van Ieper en naar het Wieltje. Daar en aan de Frezenberg stonden al een aantal lichte kanonnen opgesteld.

Tegen 13 uur liep de nieuwe opstelling van de Lansiers gevaar want een Duitse ruiterspatrouille was in Sint-Juliaan, de posten lagen onder artillerievuur en er volgde een infanterieaanval in de rechterflank. De geplande tegenaanval moest uitgesteld worden. Om 13.41 uur schoot het steunende Belgische artillerieregiment 300 obussen op de oprukkende Duitsers aan de Verloren Hoek.

Om 14.20 uur gaf de divisie nog bijna een uur tijd voor de geplande tegenaanval van het eskadron in versterking. Intussen waren de Fransen weg en lag heel de rechterflank open. De Ardense Jagers tussen Langemark en Zonnebeke konden door het reliëf en de afstand geen vuursteun geven.

Om 15.30 uur was de tegenaanval gestopt. In de opstelling van het 3L lagen talrijke gewonden. Vijf minuten later kwam een nieuw telefonisch bevel: geen troepen meer

CORSENDONCA

inzetten voor een tegenaanval, wel de lijn aansluiten en versterken, bij een dreigende omsingeling terugtrekken doorheen de dwarsstelling van de Ardense Jagers. Om 15.40 uur beval luitenant-kolonel A. Dugardin vanuit Sint-Juliaan de terugtocht: eerst de restanten van zijn regiment, daarna het eskadron van het 2de Jagers dat de dekking naar het westen moest verzekeren.

Om 16 uur begon de terugtocht. Een Duitse observatieballon volgde de beweging en artillerie schoot op de wegen. Een aantal gewonden en een peloton van het 2de eskadron werden gevangen genomen. Majoor jonkheer G. Ysebrant de Lendonck bleef bij de laatste Lansiers en werd dodelijk getroffen in Sint-Juliaan.

Om 17.30 uur bracht de bevelhebber verslag uit aan de 2de Cavaleriedivisie. Daarop volgde de toestemming om met de overblijvenden naar het gehucht Ondank te rijden, ten oosten van het Bos van Houthulst. Daar bevond zich de bagage en daar konden de mannen proberen te slapen na drie ongewone nachten.

Capitulatie op 28 mei 1940

In de nacht van 27/28 mei moest een officier de standaard naar de commandopost van de 2de Cavaleriedivisie brengen. Die werd samen met andere emblemen verborgen in de Benedictijnenabdij in Sint-Andries.

Op dinsdag 28 mei, omstreeks 7 uur, vernamen de Lansiers het nieuws van de capitulatie. Niettegenstaande de Duitse orders sloegen ze veel wapens stuk en maakten bijna alle voertuigen onklaar.

CORSENDONCA

Op 29 mei gingen de overblijvenden als krijgsgevangenen via Kortrijk naar Oudenaarde. 's Anderendaags naar een kamp in Lot voor een mogelijke vrijlating. De officieren en beroepsonderofficieren werden afgezonderd voor transport naar een kamp in Duitsland. Duitsers namen de goede motorfietsen meteen in gebruik. Ze groepeerden de pantservoertuigen, mitrailleurs en kanonnen. Op de Grote Markt in Brugge zetten ze twee T15-tanks en een tankjager T13 van het 3L te kijk als oorlogsbuit. Een getroffen T15 bleef liggen naast de veldweg tegenover de hoeve Delva (Frezenbergstraat, nu zijtak Ieperstraat), nog tot in november 1940.

*****

- Het 3L was sinds 1930 officieel Nederlandstalig maar veel officieren, b.v. in de staven en als eskadronscommandanten, waren Franstaligen of gebruikten Frans. De verslagen zijn dan ook in het Frans.
- De gevechten bij de Frezenberg hadden plaats op een terrein waar in 1915 en in 1917 en in 1918 gevochten werd. In 1940 liep de frontlijn ongeveer oost-west, in de Eerste Wereldoorlog liepen ze noord-zuid.
- Het 3L had in achttien dagen drie gevechten geleverd: op 12 en 13 mei aan de Gete, op 25 en 26 mei in Geluwe, op 27 mei in Zonnebeke. Het legde in tien etappes 465 km af, onder andere 175 km in drie nachten.

CORSENDONCA

- Volgens onze telling waren er 55 doden: vier officieren, vijf onderofficieren, acht brigadiers en 38 soldaten. Sommige gewonden zouden later overlijden.
- Als erkenning van de verdiensten kreeg het regiment in 1946 twee eervolle vermeldingen in de legerdagorders. Daardoor kwamen op de standaard twee opschriften bij die van 1914-18: "De Gete" en "De Leie 1940". Die laatste aanduiding staat voor de gevechten in Geluwe en in Zonnebeke want "Slag aan de Leie" is een naam voor de acties aan de Leie en erachter, vanaf 24 mei tot aan de capitulatie.

Voorlopig graf van Jan Leppens

De omwoners en vluchtelingen durfden pas buiten komen als ze niet meer hoorden schieten. Duitsers haalden hun doden op en zelfs nog gewonden. Voor het huis van schaapherder Henri Hutse lag het lijk van een Belgische militair: Jan Leppens. Niemand wist wat ermee gedaan moest worden. Hutse bedekte het lijk met een zeil uit zijn stal.

Twee dagen later kwamen twee gemeentewerklieden. Ze laadden het lijk op hun stootkar en reden naar de gemeentelijke begraafplaats. Het lichaam kon geïdentificeerd worden door het naamplaatje aan de pols en papieren in de

zakken. De familie zou later vernemen dat de kist betaald werd met geld uit zijn zakken.

Het graf werd aangelegd bij het einde van de haag aan de westkant. Er lag een terp met daarop de helm. Op het houten kruis stond in grote letters de naam Leppens. In de gemeente werd dit beschouwd als een voorlopig graf, zoals er in het naburige Passendale meer dan honderd lagen. Men verwachtte dat een

Grafkruis 1940. Foto in bezit van familie.

Belgische of mogelijk Duitse dienst de graven zou groeperen. Misschien zou de familie zorgen voor de overbrenging naar de eigen gemeente. In Zonnebeke werd vergeleken met de situatie na de Eerste Wereldoorlog, met de overbrengingen in 1921-1922 en de verzameling van de overblijvende Belgische doden in 1923-1924 op de Belgische militaire begraafplaats in Houthulst.

Gedurende de bezetting zorgden schoolkinderen en scouts, o.l.v. Alphonse Theuninck, voor bloemen op het graf.

Overlijdensakte

Einde mei 1940 werd het overlijden van Jan Leppens niet aangegeven aan de plaatselijke ambtenaar van de burgerlijke stand, daardoor werd in Zonnebeke geen overlijdensakte opgesteld. Dit kan verklaard worden door de onzekere en zelfs gevaarlijke omstandigheden in die dagen: voorbijkomende Duitse gevechtstroepen en colonnes, wachtposten en controles, zoekende groepjes Duitsers en opeisingen, overvliegende vliegtuigen, gevechten in de verte tussen Britten en Duitsers. Het is ook mogelijk dat ze in het gemeentehuis dachten dat een andere instantie moest tussenkomen.

Enige maanden later liet de procureur des konings vanuit Ieper een onderzoek instellen. Hij verzamelde gegevens over de identiteit en de dood van de gesneuvelde, daarna richtte hij een schrijven aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg van het gerechtelijk arrondissement Ieper.

In de openbare burgerlijke rechtszitting op 29 januari 1941 werd bij vonnis het overlijden van Jan Leppens erkend. Er moest in Zonnebeke een inschrijving van het vonnis volgen

CORSENDONCA

in het register overlijdensakten van het lopende jaar, ook een vermelding ervan in de rand op de bladzijde waar de akte had moeten staan.

Op 11 november 1942 sprak dezelfde rechtbank van eerste aanleg het vonnis uit dat in Zonnebeke de inschrijvingen gewijzigd moesten worden: omdat men nu wist dat Jan Leppens in Brasschaat gehuisvest was en niet in Oud-Turnhout.

Op 26 augustus 1952 moest de inschrijving aangevuld worden: na kennisgeving van het ministerie van Landsverdediging kwam er de vermelding "Stierf voor België" bij.

Droevige tijding

Het gezin Leppens-Maes had twee zonen in een gevechtseenheid. Vanaf 10 mei 1940 was men heel ongerust, vooral omdat zoon Jos bij de Infanterie zat en zich als telefonist-seiner erg verantwoordelijk voelde. Jan was onderofficier en zou zich wel weten te redden.

Na de capitulatie kwamen de zonen niet thuis. Jos was krijgsgevangene en werd over het Antwerpse naar Duitsland overgebracht. Onderweg of in het kamp Fallingbostel ontmoette hij soldaten van het 3L. Die konden hem zeggen dat Leppens gesneuveld was. Als hij eens enige woorden kon schrijven, kreeg hij het niet over zijn hart dit wrede nieuws zo aan zijn ouders mee te delen. Hij schreef: "Ik hoop dat het goed gaat met onze Jan."

Intussen leefden ze thuis met veel vragen. Mogelijk vingen ze in hun omgeving iets op over gesneuvelden, toen soldaten uit de Vlaanders terugkeerden en hun verhalen de ronde deden. De onzekerheid bleef want er waren nog anderen met de naam Leppens.

CORSENDONCA

Op een dag in juni of juli 1940 kwam pastoor Corneel Goris van de Sint-Antoniusparochie (Oosthoven) met de droeve tijding: Jan was in Zonnebeke gesneuveld, op de laatste dag van de gevechten. Vermoedelijk kwam dit nieuws uit een brief van pastoor Lammens. Dat was in Zonnebeke een centrale figuur die veel initiatieven nam. Het was voldoende dat hij wist dat de gesneuvelde uit Oud-Turnhout kwam. Na al die jaren kan niemand ons nog nauwkeurig vertellen hoe die berichtgeving verliep.

Geen overbrenging naar Oud-Turnhout

Na de langdurige onzekerheid met daarop een moeilijke rouwtijd, samen met de krijgsgevangenschap van de oudste zoon, dachten de ouders niet aan een overbrenging naar Oud-Turnhout. Vooral om een nieuw verdriet te vermijden.

In die maanden werden uit Passendale bijna alle Belgische gesneuvelden naar hun gemeente gerespatieerd. Ook de Duitse graven verdwenen uit de streek.

Na de oorlog, in 1946, vroeg de plaatselijke nieuwe Oudstrijdersbond de overbrenging van de stoffelijke resten naar de omgeving van de crypte, op het ereperk. Het gemeentebestuur ging op het verzoek in en zorgde meteen voor een nieuwe kist en een nieuw grafteken. Dit zou een stenen kruis geweest zijn.

Ook in latere jaren, toen de Dienst Oorlogsgraven van het ministerie van Binnenlandse Zaken in 1957-1958 en 1963 de Belgische militaire graven op gemeentelijke kerkhoven of begraafplaatsen in de Belgische militaire begraafplaats in De Panne groepeerde, bleef het graf van Jan Leppens in Zonnebeke.

CORSENDONCA

Daarvoor kregen we nog geen afdoende verklaring. Intussen raakte graf dossier nr. 1914 (toeval) op de dool.

De oud-strijders van Zonnebeke kennen het graf van wachtmeester Leppens. Sinds vele jaren zorgt Gerard Pattyn, gewezen verzetsman, voor bloemen in november.

Rouwdienst en rouwprentje

Een jaar na de dood van Jan Leppens werd op dinsdag 27 mei in de Sint-Antoniuserkerk op Oosthoven (Oud-Turnhout) een rouwdienst gecelebreerd. Ook de oudere broer Jos was erbij, hij was einde april 1941 thuisgekomen uit Duitse krijgsgevangenschap in de Lüneburger Heide.

Indie rouwdienst werd een rouwprentje gegeven. Op de voorkant staat een ecce homo maar de exemplaren voor de familie droegen een foto van de gesneuvelde. Op de tekstzijde vinden we 22 februari 1917 als de geboortedatum. Er is vermeld dat hij derde ordeling was, d.w.z. dat hij als leek de christelijke volmaaktheid nastreefde onder de leiding en naar de geest

CORSENDONCA

van een bepaalde kloosterorde. Ook dat hij lid was van de Bond van het Heilig Hart, met de gecontroleerde verplichting van maandelijks biecht en communie in een bepaalde mis. Het gedicht In Memoriam is van priester-dichter Jozef De Voght (Broechem 1877-Meerhout 1956), van 1928 tot 1946 pastoor van de Sint-Maartenskerk in Retie. Hij was bekend door zijn godsdienstige liedteksten die door Lodewijk De Vocht getoonzet werden.

In Oosthoven werd elk jaar op 27 mei een gezongen jaarmis opgedragen ter nagedachtenis van de gesneuvelde Jan Leppens. De familie werd ook herinnerd aan de dood van soldaat Adriaan August Leppens, in 1916 in het hospitaal L'Océan in De Panne.

Bezoeken van familieleden

In de zomer 1940 kwamen ze met twee tandems vanuit Turnhout: zus Maria Constantia met Jans verloofde Paula Cornelis (of Cornelissen), vader Jan Cornelis(sen) en zijn vriend. Het was een hele expeditie over die grote afstand, met noodbruggen en Duitse troepen op de wegen. Ze kwamen bij het graf naast de haag, op de gemeentelijke begraafplaats. In de Roeselarestraat werd Paula onwel. Ze kreeg hulp in de herberg Sint-Hubertus met de bakkerswinkel van Robert Hoflack. Ze zijn waarschijnlijk bij pastoor Lammens geweest maar zeker bij veldwachter Germain Schoonaert. Daar kreeg zus Maria een zakboekje van Jan, een horloge en een paar rijlaarzen. Ze stelde echter vast dat die laatste stukken van iemand anders waren. Er was geen portefeuille. Veel informatie kon hij niet geven. 's Anderendaags reden ze weer naar huis.

CORSENDONCA

In 1941 kwamen de twee broers met de tandem. Ze fotografeerden het graf en gingen bij de pastoor. In de pastorie werden ze goed ontvangen. (Later bezochten zij Lammens toen hij in 1941-1942 in Merksplas-Wortel geïnterneerd was, broer Jos zelfs verschillende keren.) In Zonnebeke konden ze niet veel gegevens bijeenkrijgen. De bewoners van het gehucht Frezenberg hadden die zondag in mei 1940 Belgen met moto's zien aankomen en zich installeren. Die vroegen brood en eieren, koffie of bier. Meteen inlichtingen over de Walen (31ste Linier regiment) die hier geweest waren en gegraven hadden. Met al die soldaten rondom bleven de inwoners bij huis. Gedurende het urenlange heen en weer schieten zaten ze in de kelder (of de aardappelkelder) of in hun zelfgemaakte schuilplaats in de tuin. De Duitsers kwamen in de boerderijen en schoten van daaruit, daarvan getuigden de hopen hulzen. Na het gevecht waagden de burgers zich niet ver zolang er wantrouwige Duitsers waren. De broers hoorden veel gissingen. In de gemeente wist men weldra dat een vreemde onderwijzer gekomen was. Door een misverstand werd later verteld dat de gesneuvelde een jonge onderwijzer was.

In 1961 schreef zus Maria J. aan het gemeentebestuur dat ze het graf van haar broer zou komen bezoeken bij een schoolreis naar de IJzertoren en Ieper. Op die dag en dat uur stond een gemeentewerkman aan de poort van de begraafplaats de bus op te wachten. De werkman ging mee naar het graf, de leerlingen bleven zitten om hun onderwijzeres niet te storen. Achteraf dankte ze schriftelijk de gemeente. Enige dagen later kreeg ze een brief van meester Theuninck vanuit de gemeenteschool. Daarin drukte hij zijn spijt uit niet op de hoogte geweest te zijn van haar bezoek. Aansluitend stuurde hij zijn toespraak van 11 november 1959, als ondervoorzitter van de plaatselijke N.S.B.-afdeling.

CORSENDONCA

Uit een notitie op een blaadje in het gemeentelijk archief kunnen we afleiden dat broer Louis in 1970 naar Zonnebeke kwam en nog eens op 8 mei 1972. De eerste keer had hij het graf niet gevonden want het lag niet meer op de plaats waar hij het de eerste keer gezien had. De tweede keer werd hem het graf aangewezen.

In de daaropvolgende jaren werd meer gereisd en verschillende familieleden kwamen: o.a. zus Maria J. vanaf haar kustverblijf en Jan Junior (zoon van Pieter Jozef) met zijn gezin. Op 11 november 2006 stonden negen familieleden bij het graf, van drie generaties. Drie afgevaardigden van de heemkundige kring Corsendonca uit Oud-Turnhout maakten de hele herdenking mee.

Grafsteen op ereperk

In 1959 zorgden de oud-strijders van Zonnebeke voor de vervanging van het beschadigde grafteken van Leppens. Ze verzamelden bijdragen en vroegen financiële steun aan het gemeentebestuur. Na de tussenkomst van de gemeente kwam er een "Belgische" grafsteen, zoals op de Belgische militaire begraafplaatsen na 1918 ingericht.

Op 11 november 1959 had de onthulling plaats, in aanwezigheid van afgevaardigden van het gemeentebestuur en van heel wat oud-strijders. Er waren geen familieleden Leppens aanwezig want men had niemand gevonden. Ondervoorzitter Alphonse Theunick sprak de gelegenheidsrede uit waarbij de adjudant van de Rijkswacht een traan wegpinkte.

De steen werd in eigen streek gemaakt en vertoont enige verschillen bij het officiële model. Hier kreeg de steen een bijkomend voetstuk, de driekleur (drie schuine banden)

CORSENDONCA

bovenaan is niet van metaal maar werd opgeschilderd en zonder kruis of leeuw erop, de plaat is niet van brons maar van marmer.

Op die plaat zien we bovenaan een kruisje, eronder acht regels gegevens maar niet volgens het gewone patroon, onderaan geen voorstellingen van eretekens. Achter de rangaanduiding staat een schuine streep en de afkorting M. Die komt van een document waarop M 1937 stond: miliciens van de klas 1937. Door barstjes in het marmer lezen we nu 6de in plaats van 3de Lanciers. De naam van het regiment is in het Frans, zoals lang gebruikelijk was.

Grafsteen 1959. Foto in bezit van familie.

CORSENDONCA

Omstandigheden van dood

De familieleden vernamen bij stukken en brokken omstandigheden van de dood. Ze hoorden verschillende versies. Die waren niet duidelijk want in Oud-Turnhout konden ze zich de militaire situatie in Zonnebeke niet voorstellen.

Nooit kregen ze een verslag op papier. Die (Franstalige) militaire verslagen zijn slechts opsommend: plaats, tijd, feit. Als er personen vernoemd worden, zijn dat meestal officieren.

Bij de onthulling van de nieuwe grafsteen, op 11 november 1959 hield schoolhoofd en ondervoorzitter van de plaatselijke N.S.B.-afdeling Alphonse Theuninck een toespraak in naam van de Zonnebeekse oud-strijders. Hij verwoorde wat hij in de gemeente vernomen had, want hijzelf was in 1940 krijgsgevangene vanaf de Leie tot in een Duits kamp. Vanuit de gemeente hadden ze geen familieleden kunnen bereiken.

In de tekst die hij in juni 1961 aan Maria J. Leppens toestuurde na haar bezoek aan het graf, lezen we: "...hij is alleen bij zijn mitrailleurse gebleven ... tegen het vallen van de avond is het begonnen ... in het achterhoofd door een geweerkogel getroffen."

Door de militaire verslagen weten we nu dat daar geen Belgische mitrailleurs waren maar alleen twee "fusils-mitrailleurs" (mitrailleurgeweren, op tweepoot met laders voor twintig patronen), ook dat hij in de vroege morgen sneuvelde, door een kogel in het voorhoofd. Die laatste bepaling kan een klassieke militaire uitdrukking zijn of een bijkleuring in een eervolle vermelding, zoals we bij veel gesneuvelden 1914-1918 lezen: getroffen in volle borst, getroffen in het voorhoofd...

Volgens andere informatie kreeg wachtmeester Leppens een kogel in de slaap. Intussen verdween de verroeste helm

CORSENDONCA

van op zijn graf in 1959, we kunnen niet meer zien of die doorboord werd en waar dit gebeurde.

Militair pensioen

De ouders van de gesneuvelde waren rechthebbenden op een "militair pensioen", d.w.z. een periodieke uitkering na een overlijden in militaire dienst.

De afwikkeling voor de betaling zal heel lang geduurd hebben: bij gebrek aan een overlijdensakte en door de wijziging, bij gebrek aan de nodige bescheiden door de omstandigheden gedurende de bezetting. In het militaire dossier van Jan Leppens vinden we slechts enkele stukken in dit verband: uittreksels uit de burgerlijke stand van Oud-Turnhout en Zonnebeke, een getuigschrift omtrent de rechthebbende vader, ingevulde vragenlijsten over identiteit en dood. Allemaal van 1943-44-45.

Een document draagt de handtekening van kapitein-commandant baron J. Breuls de Tiecken, veteraan van het 3L, van wie in Zonnebeke een voet afgeschoten werd.

Drie postume eretekens

Na de oorlog werden bij besluiten van de prins-regent (van 22 oktober 1945 en van 1 februari 1950) aan de gesneuvelde wachtmeester Jan Leppens twee eretekens toegekend op datum van 21 juli 1940: enerzijds het Kruis van Ridder in de Orde van Leopold II met de palm, anderzijds het Oorlogskruis 1940 met de palm.

Het motief was omschreven: "Heeft zich als dappere gedragen te Frezenberg (Zonnebeke) op 27 mei 1940, gedurende

CORSENDONCA

de laatste gevechten voor de verdediging van het grondgebied en is roemvol gesneuveld voor het Vaderland, in volle gevecht door een kogel in het voorhoofd getroffen."

Bij besluit van de prins-regent van 18 februari 1946 werd ook de Herinneringsmedaille van de Oorlog 1940-1945 verleend, met twee gekruiste sabels op het lint.

Gedenkteken in Geluwe

De Verbroedering 3L voerde jarenlang vanuit Antwerpen een campagne om op het slagveld een gedenkteken op te richten.

Op 16 september 1956 werd in Geluwe, aan de weg naar Dadizele, een gedenkteken voor de 2de Cavaleriedivisie onthuld. Centraal op het In Memoriam-monument staat het kenteken van het 3L: twee schuingekruiste lansen met daartussen het cijfer drie. Het feestprogramma begon om 11 uur en liep uit tot 18.30 uur. Op de bijeenkomst waren heel wat veteranen van het 3L, o.a. enkele gepromoveerde officieren.

De band met Geluwe bleef en jaarlijks is er een herdenking einde mei.

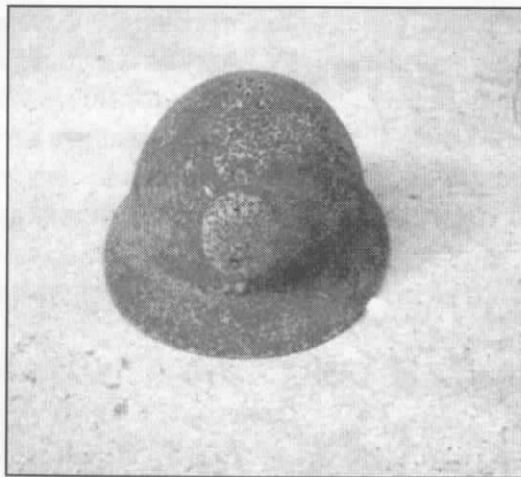
Promotiepeter in 1958

De School voor Kandidaten-Onderofficieren in Zedelgem koos wachtmeester Jan Leppens als peter voor de 12de promotie, van het schooljaar 1957-1958. De schoolcommandant vroeg en kreeg daarvoor de nodige inlichtingen over de gekozen onderofficier (loopbaan, verdiensten, adres van ouders, ...) van een dienst van het ministerie van Landsverdediging.

CORSENDONCA

Waarschijnlijk werd de keuze bepaald door de plechtigheid van 1956 in Geluwe waar leerlingen de erepelotons vormden. De schoolcommandant had in dat verband de verdiensten in 1940 van het 3L leren kennen.

Op de militaire plechtigheid in april 1958 in de kazerne Kapitein Stevens, in Zedelgem, werd wachtmeester Jan Leppens als voorbeeld gesteld. Moeder Leppens schonk de school de drie eretekens van haar zoon en overhandigde de wimpel "Wachtmeester Leppens" aan de beste leerling. Zij kreeg een vergrote foto van haar zoon in uniform.

Belgische helm van 1940, onlangs gevonden op boerderij Delva. Leeuw en kam verdwenen. Eigen foto.

CORSENDONCA

Geraadpleegde werken

Decuypere D., *Dorp zonder grenzen 40/45-epicentrum Geluwe*. Geluwe, in eigen beheer, 1985.

De Fabribeckers, *De veldtocht van het Belgische leger in 1940*. Gent, Het Volk, 1980.

Deseyne A., *Zonnebeke bezet en bevrijd*. Zonnebeke, Heemvrienden, 1996.

Dethy F., *Le 3e Lanciers pendant la campagne de 1940*. Extraits du journal de campagne. In Bulletin d'Information du CLHAM, Liège, 2003, VIII-11. (Auteur was in 1940 adjudant-majoor bij de 3de Lansiers, was kapitein-commandant.)

Dugardin A., *Compte rendu du combat de Frezenberg (26 et 27 mai 1940)*. Onuitgegeven verslag in Sectie Archieven SGRS-S/A van de Krijgsmacht, Brussel. (Auteur was korpscommandant van het 3de Lansiers vanaf 16 mei 1940, was luitenant-kolonel.)

Engelmann J., *Die 18. Infanterie-und Panzergrenadier-Division 1934-1945*. Eggolsheim, Dörfler, 1985.

Fouillien M. et Bouhon J., *Mai 1940. La Bataille de Belgique*. Bruxelles, Universelle, 1945. *Historiek van het 2de Jagers te Paard van 1830 tot heden*. Brochure BSD, 1972. *Le 1^e Lanciers*. Brochure BSD, 1956.

Michiels D., *18 Jours de guerre en Belgique*. Paris, Berger-Levrault, 1947. (Auteur was in 1940 stafchef van het Belgisch leger, was luitenant-generaal.)

Persoonlijk militair dossier van J.J. Leppens. Bewaard in Notariaat HRG-N/A, Evere.

Vansevenant G., *Achttiendaagse dodendans*. Brasschaat, Vaderlandse Kultuur, z.j. (Auteur was in 1940 onderofficier in het 3de Lansiers.)

Vansevenant G., *Het 3de Regiment Lansiers. Gulden boek.* Maarkedal, Ceres, 1978.

Verbeke R.V., *Van de Leie tot Passendale 24-28 mei 1940.* In Iepers Kwartier, Ieper, 1974-1.

Informanten

Rudy Cornelis (Oud-Turnhout), Etienne Delannoo (Brussel), Elie Delva (Zonnebeke), André Deseyne (id.), Frank Gunst (id.), Marnick Gunst (id.), Leon Hoflack (Westouter), Kon. School Onderofficieren (Zedelgem), Jan Leppens (Minderhout), Maria J. Leppens (Ranst), Walter Lynneel (Leffinge), Raoul Masschelein (Wervik), Ward Moelans (Oud-Turnhout), Alphonse Theuninck (Zonnebeke), Jozef Titeca (Passendale), Rob Troubleyn (Defensie Brussel), Mieke Vandoninck (Oud-Turnhout).

Medewerkers (uit DC/IFF Ieper)

Diederik Vandenbilcke (illustraties), Frederik Vandewiere (typwerk).

Het Turnhouts begijnhof en de Priorij van Corsendonk

Hadden het Turnhoutse begijnhof en sommige andere begijnhoven in het Hertogdom Brabant iets te maken met de reguliere kanunniken van de O.-L.-Vrouwpriorij van Corsendonk? Onder deze hoofding werd in de vorige Begijnhofkrant (14-15, p. 23) dit artikel aangekondigd. Misschien heeft deze vraag een "historisch stofwolkje" doen opwaaien, want dat verband is wellicht niet zo voor de hand liggend, maar misschien toch wel reëel.

Twee bekende auteurs over de O.-L.-Vrouwpriorij van Corsendonk in Oud-Turnhout gaven hiertoe de aanzet:

- Th. Ing. Welvaarts, norbertijn en bibliothecaris-archivaris van de abdij van Postel, in zijn boek *Geschiedenis van Corsendonk, Turnhout, Glénisson & Zonen, 1880* (twee delen) (1)

- Kan. Dr. Floris Prims, stadsarchivaris te Antwerpen en lid van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis, in zijn boek *Onze-Lieve-Vrouw-Priorij te Corsendonk, Boek VII uit de Campinia Sacra-reeks, Antwerpen, 1947* (2)

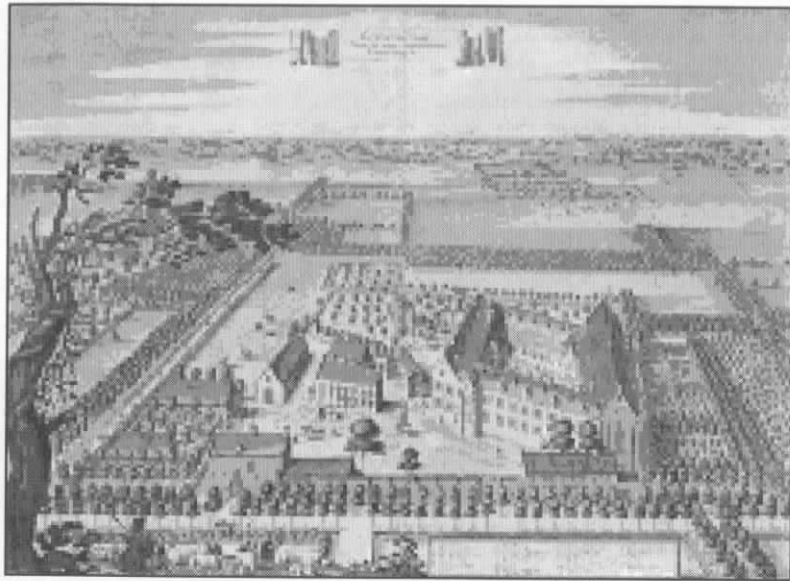
We gaan ons als leek niet wagen aan definitieve conclusies, maar enkel vermelden wat deze auteurs hierover schreven om nadien enkele vragen te stellen en overwegingen te maken.

Wat lezen we bij de eerste auteur, norbertijn Welvaarts?

In hoofdstuk 35 geeft hij een overzicht van de "reeks priores van Corsendonk en van elk een uitweiding". Onder de laatste

CORSENDONCA

Corsendonk naar een Gravure door Lucas Vorsterman

CORSENDONCA

prior, Adrianus Jacobus Van der Veken uit Lichtaart (1766-1784), werd door de procurator van de priorij (3) in 1783 een watergraanmolen in Kasterlee verhuurd. In de toelichtingen bij dit hoofdstuk verwijst Welvaarts naar deze huurakte en hij schrijft (p. 187-188): "... in een oud handschrift vinden wij nog enige bijzonderheden aangaande de opbrengst van deze en andere molens, tienden enz. van Turnhout..."

Dan volgt een opsomming met telkens de vermelding van de opbrengsten in guldens en daarin lezen we het volgende: "Het Begijnhof bestaande in die dagen uit zes en tachtig woonplaatsen, van elke woning 20 gld of gezamenlijk 1720 gld".

Oud-Turnhout en dus ook de Priorij behoorden tot in 1858 bij Turnhout, en zo rijzen hier enkele vragen, ondermeer wordt hier het Begijnhof van Turnhout bedoeld, en, stonden er toen 86 huizen op het Begijnhof?

Vragen die voorlopig onbeantwoord blijven, want helaas vermeldt Welvaarts, hoewel hijzelf bibliothecaris en archivaris was, niet vaak zijn bronnen, ook niet over deze huurakte. Dat is natuurlijk jammer. Ook de huidige bibliothecaris en archivaris van Postel bevestigden mij deze lacune bij Welvaarts en betreurden dat uiteraard.

We hebben er dus het raden naar, maar misschien prikkelt dit "mysterie" wel een of andere lezer om op zoek te gaan naar de genoemde huurakte, krijgen we wellicht nog een vervolg. Wie weet!

CORSENDONCA

CORSENDONCA

De tweede auteur, Floris Prims, vermeldt gelukkig wel zijn bronnen. Wat lezen we bij hem?

In zijn boek besteedt hij een hoofdstukje – Nr. 31 – aan: “Het middeleeuws Corsendonk en de begijnen”. We laten hem zelf aan het woord: “Is er een invloed geweest - langs Korsendonk - van de moderne devotie der Groenendalers en Windesheimers op onze Brabantse begijnhoven? Het heeft er wel de schijn van. In het obituarium van Korsendonk vinden we een eerste aanwijzing. Er blijkt uit de stichtingen en jaargetijden dat de begijnhoven van Turnhout, Herentals, Diest, Sichem, Mechelen een bijzonder vertrouwen stellen in de Korsendonksche broeders en het Korsendonksche huis hebben willen goeddoen. Een dertigtal begijnen hebben zich jaargetijden in de kerk van Korsendonk verzekerd. Het is een gansch uitzonderlijk verschijnsel.”

Een eerste overweging betreft de invloed van de “devotio moderna”, de Moderne Devotie, op de Brabantse begijnhoven.

Het is inderdaad zo dat deze spiritualiteit, onder de inspirerende invloed van Geert Grote (1384), een nieuwe koers bepaalde in het geestelijk leven van die tijd. Ongetwijfeld vonden de begijnen er de bevestiging in van hun eigen mystieke spiritualiteit en werden ze beschermd door de “broeders der moderne devotie”, zoals Floris Prims opmerkt.

De belangrijkste overweging betreft echter het obituarium van Korsendonk, waarin we een dertigtal (4) notities in verband met begijnen vinden. Dit obituarium, belangrijk als historische bron voor onder meer de lokale geschiedenis, werd genoteerd in de blanco delen van een heiligenkalender, het “Martyrologium

CORSENDONCA

Het Turnhoutse Begijnhof

CORSENDONCA

Usuardi" (5). Verschillende personen noteerden op verschillende tijdstippen de gegevens, waarvan het oudste dateert van 5 september 1400 en het recentste van 11 juni 1766. Het is een défilé van stichters, weldoeners, religieuzen, leken en belangrijke personen die een zekere band hadden met Corsendonk.

Het eigenlijke obituarium wordt voorafgegaan door een opsomming van fundaties, "pour le vin de la messe et la lampe sanctuaire" (p. 299-300). Ook in deze opsomming worden begijnen genoemd. In tegenstelling tot zijn collega-historicus Welvaarts heeft Floris Prims dit obituarium dus wel geraadpleegd. Hij vermeldt – zie het citaat hierboven – dat een dertigtal begijnen stichtingen en jaargetijden (6) bestelden in de kerk van de priorij. Het betrof niet alleen jaargetijden, maar ook verschillende giften. We gaan er enkele van naderbij bekijken.

Daarvoor citeren we vooreerst even Floris Prims: "Verscheidene begijnen hebben voor den Miswijn en giften gedaan: Catharina Cans schenkt een suster rogge erfelijkde Godslamp. Catharina Cotaers begijn te Mechelen geeft een peeter tot een pitantie op O.-L.-Vrouw Lichtmis. Een pitantie, op 15 januari, wordt gedeeld tusschen Korsendonk en de infirmerie van het begijnhof van Turnhout. Pastoors van het begijnhof van Diest, heer Joannes Braxatoris (Brouwers) of van het begijnhof van Herentals (h. Jan Wouters en h. J. de Fine) bezorgen zich een jaargetijde te Korsendonk. We merken daarbij op dat Joannes de Fine tezelfdertijd pastoor te Herentals in het begijnhof is en donaat van Korsendonk (+ 1521)". (7)

Het Begijnhof van Herentals

In het obituarium werden ook enkele begijnen van Turnhout vermeld:

- Elisabeth Hoeckx, "beghine" in Turnhout (+ 21.02.1618)
- Waldetrudis Reyniers, "infirmierie beguinarum" in Turnhout (verbleef zij in de infirmerie?)
- Adriane Van Bardwyck, "beghine" in Turnhout ("Pro lampade ex argento 100 florenorum ex parte van Bardwyck, beghine in Turnhout"). Zij schenkt blijkbaar 100 florijnen (gulden) voor een zilveren lamp (een godslamp?) voor de kerk van Korsendonk. (+ 07.08.1591?)

Vermoedelijk zijn er nog meerdere begijnen van Turnhout vermeld in het obituarium.

Bij een kleine steekproef bleek dat enkele van de voormelde begijnen ook terug te vinden zijn in het boek van de oudst bekende statuten uit 1683, meer bepaald in de opsomming van de begijnen met hun professiedatum, onder andere de begijnen Reyniers en Van Bardwyck (Pastoor Mermanskamer in het Begijnhofmuseum te Turnhout). Alvast een uitdaging om dit grondiger na te gaan.

Ook over het begijnhof van Herentals vonden we in het obituarium enkele vermeldingen:

- zie onder meer het citaat van Floris Prims hierboven
- Elisabeth Lippens, beghine in Herentals (+ 7.10.1533?)
- een van de bekendste scriptores van de priorij was Johannes van Meerhout uit Diest (° eind 14de eeuw en + 7.10.1476)

We laten Floris Prims het zelf vertellen: "We weten verder dat onze Korsendonksche scriptor en auteur, heer Jan van Meerhout, gedurende verscheidene jaren – voor het minst in 1452-1459 – rector en biechtvader is geweest in het begijnhof te Herentals.

CORSENDONCA

Maar hij was daar aanvankelijk als socius van den pastoor Walterus Lamberti. Ook deze is een Korsendoncker. Reeds boven hebben we genoteerd dat br. Jan van Meerhout de biographie schreef van de eerbiedwaardige Maria van Lille, begijn op het begijnhof te Herentals, die hij "familia de cognatione matris meae" noemt."

Deze begijn, Maria van Lille (° Diest 1398 en + 1452) is in de geschiedenis van het begijnhof van Herentals een bekende figuur. Zij was een familielid – niet – van de scriptor Jan van Meerhout langs moederszijde (9).

In het boek Begijnhoven vroeger en nu van R. Tisseghem en J. Daemen lezen we over deze "heilige" Maria van Lille nog het volgende: (8) "Pastoor J. Massijs zou in dezelfde "casse" of kist begraven zijn als de meest vereerde Herentalse begijn, Maria Van Lille. Deze is geboren van "eerlijke en rijke ouders"... Zij bezat blijkbaar de gave der profetie, getuige hiervan de volgende tekst, waarin zij "den Gouverneur" te Brussel zou hebben gered van een zekere dood:

"Daar wort voor weerachtig gehouden onder eenige van d'oude Begyntjes tot Herentals, als dat onse van Lille is op sekeren tyt naer Brussel gegaen, om by, apparenteluk den Gouverneur acces te versoecken, ende hem te vermaenen van eenige spyse zyner tafel niet te nutten, om niet vergeven te worden, 't gene aldus is geschiet: soo hy haer aen tafel genoot hadde, ende die schotel opquam, soude sy hem vermaent hebben van de selve niet te proeven, van welke schotel aen eenen hont gegeen zynde, berste den selven".

In ieder geval ligt zij sinds 1600 begraven in de kerk, onder het hoofdaltaar. En Floris Prims ontdekte nog iets in het obituarium: "We ontdekken nog iets meer: Op 11 Juni 1465, naar verluidt uit een Antwerpschen schepenbrief, bepaalt br.

CORSENDONCA

Jacob van der Molen, procurator van Korsendonk, dat de pacht van de hoeve tgoet van Malle te Beerse – hoeve ter Houte? – zal te leveren zijn 'al binnen den godshuyse van Korsendonck of te Herentals in den Begijnhove'. Er zijn dus ook gemeenestoffelijke belangen."

Tot daar de weergave van wat we bij Welvaarts en Floris Prims vonden over dit onderwerp. Bij de aanvang van dit artikel beloofden we ons niet te wagen aan definitieve conclusies. We houden die belofte. We eindigen daarom graag met de slotbeschouwing die Floris Prims zelf schreef op het einde van hoofdstuk 31:

"Er zijn dus ook gemeene stoffelijke belangen". Ongetwijfeld zijn deze vriendschappelijke verhoudingen tusschen Korsendonk en de begijnhoven reeds te verklaren uit het feit dat de broeders der moderne devotie hun bescherming hebben geboden aan godvruchtige vereenigen – zoals de broeders van het gemene leven die geen orde uitmaakten en tegen wier gemeenschapsleven verdenking oprees. Zoo zijn ook kluzenaars en beggaarden kanunniken regulier van Windesheim geworden. Het is ook wel waarschijnlijk dat de begijnhoven zich geleerde en godvruchtige rectors en biechtvaders hebben willen verzekeren, en deze lichter hebben kunnen vinden in kloosterstichtingen als Korsendonk, dan in de seculiere kapittels."

Misschien en hopelijk is dit artikel voor sommige lezers een aanleiding, een stimulans om verder op zoek te gaan naar nieuwe gegevens over dit onderwerp. Ik ga het alvast doen.

Marcel Proost

Noten

- (1) op. cit. tweede deel, p. 143-188
- (2) De CAMPINIA SACRA is een reeks van studiën, gewijd aan 14 Kempische “godshuizen”. De letters op de rug van elk deel vormen de woorden CAMPINIA SACRA. Boek VII over Korsendonk draagt op de rug de letter I. Hoofdstuk 31, p. 148-150
- (3) Procurator: zorgde voor de financiën, verkopen, uitgaven en inkomsten, die hij moest registreren en waarover hij verantwoording moest afleggen aan de prior en jaarlijks aan de medebroeders. Voor elke verrichting had hij de toelating nodig van de prior. (Taxandria, 1964, R. Van Uytven, p. 113)
- (4) L'obituaire du prieuré de Corsendonck, uitgegeven door J. Van den Gheyn in Annales de l'Académie de l'Archéologie de Belgique, 5de serie, Band 3, 1901, Antwerpen, p. 205-342
- (5) Martyrologium of martelarenboek: een liturgisch boek, waarin voor elke dag de heiligen staan die de Kerk op die dag viert. Het Martyrologium Usuardi, genoemd naar zijn auteur Usuardus van Parijs, monnik in St.-Germain des Prés (+ 877), werd beschouwd als een beroemd middeleeuws meesterwerk in zijn genre. Hij droeg het op aan Karel de Kale, keizer van het Heilig Roomse Rijk. Zijn Martyrologium werd later de basis voor het bekende Martyrologium Romanum. (uit: Liturgisch woordenboek, Roermond, 1965)
- (6) Een jaargetijde was een jaarlijkse mis voor de overledene. Men betaalde daarvoor een zeker bedrag. Deze traditie bestaat nog steeds.
- Een stichting is onder meer een akte, een testament, waarin een rechtspersoon een bepaald vermogen bestemt voor een bepaald doel of een bepaalde groep, bijvoorbeeld een klooster. Cf. de Pastoor Mermansstichting in het Begijnhof van Turnhout.

- (7) Een suster rogge erfelijk. Unum sextarium siliginis hereditarie. Een suster was een oude nhoudsmaat, nl. ¼ hectoliter, 25 liter of 25 kg. Werd ook gebruikt in de olieslagerijen.
- Een peter tot pitantie op O. -L. -Vrouw Lichtmis ... “petrus ad pietanciam in festo Purificationis beatae Mariae” ...
- Een peter: een goudstuk o.a. in Henegouwen.
- Een pitantie: een traktatie, een uitdeling, een extraatje in natura: vlees, graan, vis, wijn enz. ...
- Een donaat: een geestelijke, adele of minderbedeelde die zich met al zijn bezittingen aan de priorij had toevertrouwd. (Zie ook: Taxandria 1964. R. Van Uytven, p. 132).
- (8) Begijnhoven vroeger en nu, Renaat Tisseghem en Jos Daemen, Uitgeverij Globe-Fonteyn, 1995, p. 131. Verdere gegevens over deze beroemde Korsendonkse scriptor Jan Van Meerhout en begijn Maria Van Lille vindt men in:
- Taxandria, 1964, Drs. Van Uytven, p. 122-124
  - Welvaarts, op. cit., Deel II, p. 24-26
  - Voorsaele des Hemels ofte het Beggijnhof in de XVII Provinciën, Dr. Fr. Verachtert, Kempische Boekhandel, Retie, 1973, p. 98-99
- (9) Vlaamse School – 17de eeuw – Portret van Maria Van Lille. Uit het kunstpatrimonium van het OCMW Herentals (Jaak Jansen 1992).

CORSENDONCA

Vlaamse Vereniging voor Familiekunde

Afdeling Kempen vzw
Cursus Familiekunde

Voor nieuwsgierige mensen die wat meer willen te weten komen over hun voorouders, maar die niet goed weten hoe er aan te beginnen.

In 6 lessen maken wij U wegwijz in deze materie, zodat U snel, doelgericht en efficiënt uw opzoekingen kan aanvatten, met blijvende hulp en ondersteuning van onze diensten tijdens onze maandelijks open archief- en vormingsdagen in het kasteel te Oostmalle.

Een samenwerking van
VVF-Kempen vzw
met Heemkundekring Corsendonca vzw

<u>Datum</u> <u>Lesgever</u>	<u>Onderwerp</u>
7 april 2008 Andre Sannen	Burgerlijke Stand tot 1815
16 april Victor Bertels	Parochieregisters en Franse tijd
23 april Hugo Broen	Beginselen Oud Schrift

CORSENDONCA

30 april   Andere bronnen
Andre Van Steenberghe

14 mei   Computer en genealogie
Marc Van den Cloot

21 mei   Familiegeschiedenis maken
+inbinden
Frans Renaerts

Verder een geleid bezoek aan het Nationaal Documentatiecentrum van de Vlaamse Vereniging voor Familiekunde te Merksem (datum ter plaatse bepaald).

Begin van iedere les om 20.00 uur. Duur van de les: +/- 2 uur, met pauze.
Tijdens deze pauze wordt gratis een verfrissing aangeboden.
Gratis syllabus voor alle deelnemers (ongeveer 100 blz.).

Prijs: 35 • (te storten op rekening 880-2179571-28 van VVF Kempen)
Waar: De Heischuur te Oosthoven, Oud-Turnhout

Inlichtingen: Victor Bertels, Thierry de Renesselei 1, 2390 Malle
Tel: 03 312 29 89

E-mail:
victor.bertels1@telenet.be

CORSENDONCA

Corsendonca

Corsendonca is het ledentijdschrift van de Oud-Turnhoutse Heemkundekring "Corsendonca". Het verschijnt viermaal per jaar en is geregistreerd onder het nummer ISSN 0779-5785.

Losse nummers zijn verkrijgbaar voor de prijs van 2,50 Euro.

Lidmaatschap

Het lidgeld bedraagt 8,50 euro per jaar. Men kan steeds lid worden door storting van dit bedrag op rekening **646-6074380-60 t.n.v. Heemkundekring Corsendonca**. U ontvangt dan niet alleen het ledentijdschrift, maar u krijgt ook steeds een flinke korting bij een nieuwe publicatie.

Contact adressen

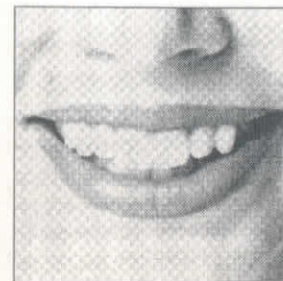
Wim van Hout, Polderstraat. 30	tel: 014/41.65.72 e-mail: wim@vanhout.net
Jan Sels, Draaiboom 98	tel: 014/45.18.12 e-mail: sels.jan@skynet.be
Hugo Miguet, Sprinkhaanweg 4	tel: 014/45.10.88 e-mail: miguet.hugo@scarlet.be
Rudy Cornelis, Polderstraat. 57	tel: 014/42.65.85 e-mail: RCornelis@advalvas.be
Leo van Hooghten, P. Dielsstraat 23	tel: 014/45.22.56 e-mail: leovanhooghten@versateladsl.be
Roger Haeseldonckx, Werkendam 142	tel: 014/41.96.08 e-mail: roger.haeseldonckx@skynet.be
Roger Van Mierlo, Draaiboom 4	tel: 0494 78 42 00 e-mail: Rvanmierlo@telenet.be

Inhoud

Voorwoord	Blz. 01
Wachtmeester Jan Leppens	Blz. 09
Het Turnhoutse begijnhof en de Priorij van Corsendonk	Blz. 45
Vlaamse Vereniging voor Familiekunde	Blz. 58

delta lloyd

BELEGGINGSADVIES

ONS DOEL, UW GLIMLACH

**KANTOOR OOSTHOVEN
POLDERSTRAAT 29
TEL. 014/41 16 35**

**KANTOOR RAVELS
KLEIN RAVELS 1
2380 RAVELS
TEL. 014/65 87 11**